

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ι. ΡΕΥΜΑΤΑ

ՔԵՐԵՎԵՆ, ԾՈՒՅԵՆ, ԲԵԿՈՒՅԵՆ ԵՒ ՍԱԲՏՏՈՒՅԵՆ

ВАДИМ

ՊՈԼԻՍ 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

Բարձրասպատիւ Արիք Հեքմէթ պէյին Շէյ -
իւլ իւլանունեան բարձր պաշտօնը ընդունած օրը
վեհափառ Արքային բարձրագոյն դուռը խրկած
Խաթթը չէրիքին հաւատարիմ թարգմանութիւն :

Ի՞մ Հաւատարիմ Վեզիրս :

Երկար ժամանակէ է ի վեր ՀՀՆԻ - իւշ - իւլյունութեան բարձր պաշտօն նր վարող Մէքքի - զատէ Մաւամթափա Ազգմէ է Փէնսիին մակը յիրաւի մէծ ցան առաւա սրտիս ։ սրով առապինի և բարի վարուց տէր ըլլա ըլլ թէ ինծի և թէ առ հասարակ ամէնուն սիրելի եղած էր ։ Բայց սրովէնուել մէնք միշտ պէտք է որ Վասունծ կամացը հնավագնդ ըլլանց անոր համար մեր ընելիքը մինակ սա կիսայ ըլլալ որ հանդուցելին յի շատակը ամէն օր միտքերնիս ըլլայ ։

Յայսիկ է որ ՀՀ-ի համար հայութեան պաշտօնը անսակ մէկ պաշտօն մըն է որ մէր կրօնքին բազր գիտականները հարկ եղած ժամանակը անոր պիտի դիմէն, անոր պիտի հորդուրդ հարցումնեն, վասն զի հնն կը կարուի ու հնն կը քակուի բարը կոնսական գործքերը: Այս անգամ առանկ մէկ գերազ զին ու փախուկ պաշտօն մը համեմ-պէջ զատ է Արքի հիմքէթ պէջին: Ասոյ ալ առաքինի և բարի վարուց տեր ըլլովը կիայսած է և գիտեմք որ ամէն կատարելութիւն ունի, կը յաւառմ որ Աստաւած ալ միշտ անոր հեար ըլլովով պահանձեան մէջ բնաւ չի գտնուիք: Որովհեաւ թէ մարդուբազուքին և թէ բարը նահանգներուու մէջ, ժամանակները պաշտօն նողը աս պիտի ըլլոյ կրօնական օրէնքին ու ժովը և իմ պիտի բազ անդին ալ միշտ ան է որ մորգու անիբաւութիւն չըլլոյ, ամէն մորգ իւր ունեցած արգութ իրաւունքը չի կրօնացանէ, և այս ալ մէջ զզու չութեամք ու չափոր կը լլոյ, անոր համար ասանկ պաշտօնի մը ասանկ

արժանաւուր անձ մը ընդուռելուն ուրախ էմ վասն վի անտարձակցոյ գի տեմ որ աս երեւելի պաշտօնաւորս իւր խումբին ամէն զվասոր անգամներուն օգնութիւր իմ սրախո բարք բաղձանքները պիտի լցունէ :

աւքսոթեանս փափակ գործէրը արժանաւորապէս կատարելու համար։
Այս գերագոյն պաշտօնը իմ ներկայսութեանս ընդունելչն ետեւ
ըստ հիմ սալվորոթեան նախ բարձրագոյն գուռը պիտի երթայ և ան-
կէ ալ Ըստ - իւլ - խաչ գուռը. կ'ուզեմ որ այս երկու տեղն ալ սալ-
րական մէջարանիցով ու պատուավ ընդաւնուի։

— Ապաս Ա ին սովորական փառաւոր Հանդիք
սիւ Խուբագան պայտամիթ տօնը կատարուեցաւ և
Վ Եհափառ արքայն շքեղ փառաք Առլթան Պայտ-
պիտի մվկիթը Եկատ նոյն օրուան առաւոտին ազօթ-
քը բնելու :

Քը ընելու։
— Աքըունի նաւաստորմիզը կիւրակի ցորեկ Վայ-
րաքաջարիս նաւահանգիստը մասւ անփոտնի։

— Ուհանությեց անուուն եռապարկի նաւուն հրբանագի կայծակիցն զարնուեր մեռեր է :

— Ամսայս 11 ին ու 12 ին գիշերը եղած սաստիկ փոթորիկին ջ անախ խալէսիցէն մինչեւ Վ ոպ: օրի ծու վը մէծ և մաներ 24 նաև կօրսուերէ , նցիսկէս սէւ ծովը :

— Ո՞եծաղօր տէրութեան բաղմաթիւ գաւառ-ները խրսկլվող կուսականները և կառավարիչները մինչեւ հիմա ձեռքբերնին աէրութեան կողմէն արդ-ված կանոնական գրութիւն մը չունէին, որով ամէն

մէկը իր ինչ ընելիքը և իր իշխանութեան սահմանը մինչեւ ուր տարածվելիքը չի գիտնալով՝ ոմանք իրենց պարտականութիւնը եղած բաները չէին ըներ, չի գիտնալով թէ իրենց պարտքն է անիկայ ընելը . և ոմանք անսանկ բաներ կ'ընէին՝ որ թէ որ իրենց իշխանութեան սահմանը գիտնային նէ պիտի չի կը նային ընել. և ասով մէկ անհաւասար կառավարութիւն մը կ'ըլլար . մէկ երկրին կառավարութիւնը մէկալ երկրին չէր նմաներ : Աւ օրովհետեւ (Սամանեան մեծագոր տէրութեան ընդարձակ երկիրներուն ընդհանութ կառավարութիւնը վեհափառ ինքնակալին յատուկ է , և ամէն մէկ մասնաւոր երկրի կուսակալներ և կառավարիչներ անոր ծառայներն են , և անոր հրամանաւը անոր գործը կատարելու կ'երթան , հարկ է որ կառավարութեան կերպերնին վեհափառ ինքնակալին կամացը համեմատ և իրարունման ըլլայ . ասոր համար ամէն մէկուն ձեռքն ալ մէկ կանոնական գրութիւն մը պէտք էր որ իրենց իշխանութիւնը անոր ցըսուցած ճամբովը բանեցընէին . և մէկին ըրածը մէկալը չաւրէք : Այս խորհրդածութիւններով՝ արդարութեան վճռոց բարձրագոյն ատենակը ամէն մէկ երկրի ըսպիթներուն պիտոյիցը համար մէկ կանոնական գրութիւն մը չին .

վեցաւ, որ կատարեալ հաճութիւն տալով հրամանը
ըստ որ տպութիւն է՝ Այս արքայական բարձրագույն
հրամանը կատարեցաւ. և ամէն մէկ լավագուեին և ու-
րիշ պէտք եղած մարդուցը այս կանոնական գրութիւ-
նէն մէկ մէկ օրինակ արուեցաւ, որ Ո՞նցազօր առ-
րութեան երկիրները անոր մէջ գրուած կանոններ-
րուն համեմատ կառավարեն:

— Ո՞չ ճաղօր աւելութիւնը՝ իւր երկիրներուն մէջ հասարակաց հանգիստ կեանք վարելու պատճառ եւ զաղ մշակութիւնը ծաղկեցընելու համար մէծ հոգ տանելով՝ քանի մը ժամանակ կայ որ մշակութեան ատեան (դիբաաթ մէջլիսի) հաստատած է : Այս առ եանէս՝ որն որ պէտք ըլլայ նէ՝ ըստակ ալ կը արր վի . որպէս զի սերմ և անսատուն առնէ և ուրիշ պիտոյքը հոգաց . վարուցան ընէ , շահի , և տուած փոխ ըստակը տեղը տայ : Այս կարգադրութեանս ճիշդ կատարմիլուն պատուղներն ալտեղ տեղ տեսնը պիլուսութեան առ է :

Այսից առաջ թէքէ վէ շամփու էլի ըստւած գաւառներուն բնակիչներուն ասանկ ըստակ տրբված էր մշակութեան գործերնին առաջ տանելու համար . այն երկրացիք աշխատելով Վեծաղօք տէրաւ. թեան իրենց ձեռք բըսնելուն օդուտը եվելօք տեսան . որ աղքատ մարդիկ ըլլալով՝ թէ որ ձեռք բըսնող ըլլար և իրենք իրենց գլխուն մնային նէ՝ որ քան աշխատէին չէին կրնար շատ մէկ օդուտ մը տեսնէլ : Ուստի չնորհակալու մոօք ամէն մէկը առութեան գանձէն փոխ առած ստակնին վճարելու սկսած են :

— Երկեց տուած Անձազօր տէրութե զինուոր ներէն փախատական երկու հսկի Կարէնէ քաղաքէն գտննըլլը լովկապված և կրստանդնուազօլիս խըրկըլված էին : Մասնց մէկը՝ Շըռբան գաւառին կտուալվարիչ Պէքիր աղային քովլը , և միւսը էսքի Օաղարայի երեւելիներէն Աէշիա աղա անուն մէկի մը քովլ ըսպասաւոր մտած էին . թէկէտ աստիք երկուքն ալ

գալաքաղաք Անտառ կը է ։ Եւ զի՞ս ու ապագա սրբազնքս ալ գիտե՛նս, որ քովմբնին իբրեւ սպասաւոր առած մարդիկնին զինուոր գրուած և ետքը փախած էն : Ուստի այս փախստականները բռնըմբէլն ետքը՝ ասոնց մեր և յօրի քով ըլլալը իմացընողին պարգեւ արբայրը համար երկուոքէն ալ հարիւր քսանական զուռուշը առնըմբէլն զատ՝ անոնց սպասաւորութե վարձքն ալ Պէքիր աղայեն երեք հարիւր զուռուշ, և Ուշչիտ աղայէն երեք հարիւր յիսուն և հինգ զուռուշ առնելով կասանդդնուարօլիս խրկըմբէցաւ : Օ ինուորական խորհրդոց ատեսմը ստոր վրայ խօս վելով՝ յարմար չի տեսնուեցաւ որ այն փախստական զինուորներուն սպասաւորութիւն ընկենուն փոխարքէն վարձ տրուի . ուստի այս յիշեալ երեք հարիւր, և երեք հարիւր յիսուն և հինգ զուռուշները Պէքիր և Ուշչիտ աղաներուն խրկաւեցաւ : Այս երկու անձնինքը՝ որ տէրութեան զօրաց մէջէն փախըստական զինուոր իրենց քսիլ առեր պահեր էին, յանցաւոր էին, և այս յանցանիքներուն փոխարքէն պատիմքը պէտք էր որ կրէին :

Ուժալոր տէրութեանը ընդհանուր կանոնը՝ աւմէն արդարութեան և իրաւանց կանոններուն համեմատ այն է սր, յանցանքը առանց պատժյ չի մընայ, և ամէն մէկյանցանքին համեմատ պատիճը ուրոշելու համար՝ յանցանքին պարագայներուն ալնայվի : Որովհետեւ կուսականները և տէրութեան ուրիշ գործականները ամէնէն աւելի աղէկի պիտի գիտնան՝ որ փախուտական զինուորի տեղցը ընելի պահելը յանցանք է . ուստի այս յանցանքը գործելու համարձակող մէկ մարդ մը թէ որ կառավարութեան գործոյ մէջ պաշտօն մը ունի նէ այն պաշտօնէն զգկըլի , և երկու ամիս կամ բանուը դրուի կամ աքսոր երթայ . և թէ որ անանկ պաշտօնի տէր չէ , հասարակ մարդ մըն է նէ՝ անոր բանուը կամ աքսորը միայն մէկ ամիս քչէ : Այս կանոնիս համեմատ՝ Պէքիր աղայն Չըռքանի կառավարիս ըլլալու պաշտօնէն զգկըլեցաւ , և բարձրագոյն դրանը հրամանագրուվը (պուրուլութիով) իրգաւառին մէջ մէկ յարմար տեղ մը աքսոր խորկըլեցաւ , որ երկու ամիս հոն պիտի կենայ : Նշյանէս Ուշիտ աղայն ալիր գաւառին մէջ մէկյարմար տեղ մը աքսորվեցաւ . և այն ալ ամիս մը կենալէն ետքը իրենց տեղը պիտի դառնան :

գուշտ ըլլալցւ համար է . սրով ամենքն ալ կ'իմանան
որ փախուստական զինուոր պահելը յանցանք է . և
այս յանցանքով բռնընդողը՝ իրեն այն յանցանքին տէ .
ըստ ըլլալը գիտոցընող պարգեւ 120 դուռուց եր քը-
սակենալու ստիճալիցն զատ՝ բանստ ալ կը դըսի .
աքսոր ալ կը բնայ երթաւ . Ասիկայ իմանալով մարդ
չի համարձակիր այն յանցանքը դործելու :

— Հոկտեմբեր 31 էն նյութեր 1 լուսնալու գիշերը՝ ուղաբանի կողմը թշուկ պահ ըստած թաղը Վուհամմէտ պէտք անուն մէկի մը տուն գող մը կը մանէ . մէջը կարմիր գօտի , և երկու հատ ատրճանակ (ատապանձոյ) ունենալով : Վինչեւ որ տանտէրը վը րան կը վայցէ նէ՝ գողը քանի մը բան կը վերցնէ կը փախչի : Տան տէրը առարվանց կանուխ զապիշին կողմը իմացընելու երթայն իրէն՝ գիշերը սըտըսող ժավանելը կը տեսնէ Ճամբան , որ այն գիշերը իրեւ տանը մէջ տեսած գողը բռներ դուռը կը տանէին : Ենանց հետ ինքն ալ գնաց և զապիշին ատեանին իմացուց : Այս մարդու աղջաւ առնաւուտ , կրօնիւք մահմէտական , տրուեստիւ քարագործ , և անունը Հիւսէին է Նուրբ . և յիշեալ տլնէն գողցած բաները ձեռքը փախչելն իրէն՝ ժավանելը պատահէր են . և գող ըլլալը Ճանձնալով բռնելու ատենին գողը զինքը ազատելու համար քաղաքանձան կը քաշէ ժավաներուն մէկը զարնելու կ'ըլլայ : Այն բաղանձան կրոկ չառներ նէ՝ մէկալը քաշէմ բակը իրէն ժավալը վրան կը վագէ , կը գրիէ . զէնքերը կ'առնէ . և անանկ կը կապեն կը տանին : Գողը այս բաներս խոստովանելէն ետքը այն ալ իմացուց , որ ընկեր մըն ալ ունի եւ զեր կէմիճի Իպրահիմ անունով . որ գողցած բաներուն մէկ մասը առնելով իրմէ առաջ գացեր է . և ուր երթալը չեխտեր եզեր : Ձեռքը գտնուած բաները ամբողջ տիրոջը տրվեցան , որ հնի ներկայ էր . թաշճի Հիւսէինը բանալը դրին մինչեւ որ ինչ պատիւք տրվելիքը որոշուի , և կէմիճի Իպրահիմն ալ բնարաւելու և գտնելու պատուէր եղաւ :

ЕСТЕРІ ІАНІСІ

ԳԱՂՋԻԱ : Պատասխան թագավառորին տղան
Մօնքանսիէի դուքսը՝ որ Սպանիայի թագուհին
քցըը պիտի առնէ, ուսմանց վերակացու նախարար
Պ. Սալվանտիին գիր մը գրելով ուղեց, որ իր հարա-
նիքին պատճառաւը հասարակաց ուրախութիւնը
քիչ մը շատիեկ ըլլալու համար՝ դպրատուններուն
և վարժապետաններուն լնդ հանուր հրամանագիր մը
հանէ, որ ուսանողաց ազատութեան (վագֆանցայի)
օրերը քանի մը օր ալ երկխնան, անանկ օր՝ հարանի-
քին օրելին ալ աղաւառութիւն եղած ըլլայ ուսանողաց,
Ուսմանց վերակացու նախարարը այս խնդրոյս հա-
մեմատ ամէն դպրոցներուն և ձեմարաններուն հր-
ամանագիր խըլքից : Հասարակ դպրոցներուն վար-
ժապետաններուն և հոգաբարձուններուն հրաման ը-
րաւ, որ աղաւառութիւնը մինչեւ ո՞ր օր տալ որոշեր
էին նէ՝ անիկեց ուժը օր ալ եփել տան. և ձեմարա-
նին գիտնականաց ժողովքին ալ ժամանակը՝ որ նո-
յեմքերի հինգին պիտի ըլլար, ինչըլէս օր օգոստոս
29 ին եղած ժողովքին մէջ վճռուած էր, նոյեմբե-
ռի 16 երանը օրս անո ձուեր :

իր 16 երրորդ օրուանը ձգեց :
— Այսեն տառեն Փարիզ մայրաքաղաքին բնակիչները համբանքի կ'առնեն և քաղաքին արձանագրութեանց մէջը կը գրեն : Տասն և երեք երրորդ արթէն մինչեւ հիմա՝ տամասապատիկը ելլելցած կը դանուի կոր այս քաղաքիս բնակչաց թիւը . և ասիկայ ցըցնելու համար գաղղիական օրագիր մը ամէն մէկ համբանքի առնուածներուն ցուցակը կը ընէ արագէս :

Եշտելասասաներորդ	գարուն՝	Փարիզու	մէջ կը
տառնուելէր	.	.	.
1474 ին	.	.	.
Հերթիկոս Բ. ին օրը	.	.	.
1590 ին	.	.	.
Լուի Ֆ. ին օրը	.	.	.
1707 էն մինչեւ 1719	.	.	.
1752 էն մինչեւ 1762	.	.	.
1776 ին, Պիւֆֆոնին գրածին	.	.	.
այսելով	.	.	.

նայելով	670,000
1784 ին	Ն, է, բ, է, ր, ին	գ, ր, տ, ծ, ին	ն, ա, յ, է, լ, ո, վ	.	.	.	660,000
1793 ին	Ն, ո, ր, է, ն	հ, ա, մ, ր, ա, ն, ք	.	.	.	610,620	
1798 ին	Ն, ո, ր	հ, ա, մ, ր, ա, ն, ք	.	.	.	640,504	
1802 ին	Ն, ո, ր	հ, ա, մ, ր, ա, ն, ք	.	.	.	672,000	
1806 ին	Ն, ո, ր	հ, ա, մ, ր, ա, ն, ք	.	.	.	547,756	
1808 ին	Ն, ո, ր	հ, ա, մ, ր, ա, ն, ք	.	.	.	580,600	
1809 ին	Ն, ո, ր	հ, ա, մ, ր, ա, ն, ք	.	.	.	714,596	
1828 ին	Ն, ո, ր	հ, ա, մ, ր, ա, ն, ք	.	.	.	713,996	
1831 ին	Ն, ո, ր	հ, ա, մ, ր, ա, ն, ք	.	.	.	774,338	
1836 ին	Ն, ո, ր	հ, ա, մ, ր, ա, ն, ք	.	.	.	909,126	
1841 ին	Ն, ո, ր	հ, ա, մ, ր, ա, ն, ք	.	.	.	912,033	

Հիմա՝ Այն գաւառնին կուսակալը այս համբանքը
կընէ 1,000,000 և տւելի։ Այս համբանքներուն
մէջ մէկէն ՚ի մէկ պակսէլ մը կը տեսնենք 1802 էն
1806-որ 672,000 հոգիէն կ՚իշնաց 547,756. ասող
պատճառն է Պօնաբարդէին օրովը եղած պատե-
րազմը։ Եւ որովհետեւ այս պատերազմը մինչեւ
1809 աւ դադարած չէր. ուստի 1809 ին համբանքը
որ 1808 ին գանուած 580,600 համբանքէն մէկէն ՚ի
մէկ 714,596 կը ցամքէ, կ՚երեւի թէ Պօնաբարդէին
վարպետութիւնը եղած պիտի ըլլաց, հասարակաց
տրաստնջը խափաներւ համար։

— Յայտնի է որ Փուանսայի վեհափոռ թագաւորին տղան բարձրագալատիկ Անդրանիկի դուքսը՝ Սպանիայի թագուհւոյն քոյլը առնելը ատենը ինկիլիզի գետպանը դէմ կեցաւ . և հարսնիքին ալ չի գտնուեցաւ : Եյտու ամենայնիւ հարսանիքը եւ զաւ լրմընցաւ . և այն հարսանեաց յայտարարութիւնը Փուանսայի թագաւորը ամէն տէրութիւններուն խըրկեց : Եւրազսի հիւսիսացին կողմը գտնուած տէրութիւնները հաճութիւն մը չի ցըցուցին . ու բովլէնեւ Աւգուստի դաշնադրութիւնը ասով աւրուածի արէս կ'երեւնար . քանզի այն դաշնադրութիւնը պացպաններուն մէկն ալ այն էր , որ Պաւուացն ցեղը Սպանիայի տէրութեան հետ կցորդութիւն մը չունենաց : Պաղլասական նասինալ օրագիրը այս հարսանեաց վրայօք հետեւեալ լուրը կուտայ :

« Իմացանք որ, Ուստիոյ տէրութեան Փարփշ
նստող գործակալը Պ. Կիոյին մէկ գրաթիւն մը
ներկայացց իրեն կառավարութեանը կողմէն . և
այս գրայս պարունակած խօսքը Գրանսըլի կառա-
վարութեանը հաճելի բան մը չերեւեցաւ : Պէտքը-
բուրգի կառավարութեան խորհրդարանը յայտներ
էր այս գրայս մէջ՝ որ Տօն Վասուլոսին և անոր տղացը
Արմենիայի թագաւորութէն զրկվիլը ամէն ատեն
Ուստաց կառավարութեանը ապօրինաւոր և ամէն
դաշնադրութեանց գէմ երեւցած է : Անոր համար
չուզէր հիմակիւան թագուհին և անոր քրոջը կար-
գըլիքնուն վրայօք խօսքի մէջ խառնըլիլ : Եյսու ա-
մենայնիւ, Խնկիլդի տէրութիւնը Ուստաց տէրու-
թեան գրած ըլլալով, որ Գրանսայի Պուռազն ցե-
ղին այնքան մեծնալը աղէկ չէ, Ուստաց կառավա-
րութիւնն ալ այս բանիս վլայօք Խնկիլդին հետ մի-
աբան է . և թէ որ պէտք ըլլայ նէ, Եւրապայի տէ-
րութեանց ուժը հասաւար բռնելու համար պիտի
աշխատի, ինչպէս որ Քէրջին ժամանակները եղած
դաշնագրութիւնները կը պահանջէն :

“Աւստրիայի տէրութիւնն ալ Պ. Կիլդըն բլր-
նած ճամբռն հաւնած չէ . և մինչեւ այս օրս թէ
Աւստրիա և թէ Իցաւսիա՝ քաղաքական հապարտակ-
ցութեան վրայօք բալբրուլին չէղոք են . ոչ Ուան-
ուզի կողմն են և ոչ Խնկիլիդի :

ԱՆԳԱՄԱ: Քնկիլվզի կառավարութիւնը որոշած է հաստատութեամբ, որ ասկէց եռաքը երկաթէ պատերազմական նաւ չէինք . որպիշեաւու Դաշտէլու ըստւած նաւին վրայ փորձեր ընելով հասկըցաւ որ՝ փայտաշէն նաւը երկաթէ շնուռած նաւէն աւելի կրնայ կոր դիմանալ ծովային պատերազմի աւտեն : Վըբեմն կ'ըլլայ որ մէկ ռումբը (կիւլէն) երկաթ տախտակիներուն (աաձերուն) երկառը մէկէն կը փորյընէ կը տանիք . և տախտակի վրայ ռումբով բացուած ծակը երկաթի վրայ բացուած ծակէն շատ պղոմիկ կ'ըլլայ : Բայց որ՝ երկաթէ նաւը պատերազմի մէջ դժւրաւ մնասմելուն համար վտանգաւոր է :

— Ճամապային զօրաց պատմմներուն մէջ՝ ծեծէն մէկ մարդ մը մեռած ըլլալովը բարեկարգութիւն մտաւ, յանցաւոր զինուորներուն զարնուելու ծեծին չափ դըրվեցաւ : Օսվային զօրաց համար ասանկ բարեկարգութիւն մը ըլլալու ալ պէտք էք որ անկանն պատիժով մը մարդ մեռնէր : » նա եղաւ :

10 ժամ այն տեղքանտարկեալ պահեն . առտուան
ժամ 10 էն (ըստ եւրոպացւոց) մինչեւ իրիկվան
ժամ 8 : Աջիանոցը մնառուկի ձեւով մէկ տեղ մըն
էր . երիայնութիւնը մէթրօ և լայնութիւնը մէթրօ .
Դըրսէն օդ առնելիք չունէր . և չնչառութիւնը միայն
ածուխին գոլորչկեն կրնար ըլլալ : Եւ այս 10 ժա-
մու միջոցիս մէջ՝ միայն կէս օրին ատենը դուրս պի-
տի ելլէր , (այսինքն՝ բանտը մտնելէն շ ժամ ետքը)
պիտի լուացվէր և ճաշը ընէր , և նորէն բանտը մըտ-
նէր : Հաց ուտելէն ետքը մինակ մնաց այն նոր բան-
տին մէջ . և կէս օրէն եօթն ժամ ետքը երբ որ նա-
ւուն հրամանատարներէն քաբօրալ ըստուած պաշտօ-
նատարը ասոր կանչեց նե՛ ասիկաց քունը գլուխը ե-
զած մարդու մը պէս ծայն տուաւ : Ժամ 8 ին երբ
որ հանելու գայնի՛ մեռուծ գան :

Կուտօնն տեղակալ հրամանատարը երբ որ Շօր-
դըսմութ քաղաքը եկաւ՝ զինուորական ատեանի
առաջ քաշչցին . գատարտանը հոն անուեցաւ .
և թէպէտ անպարտ գտնուեցաւ , բայց ինչպէս որ
Պյուանքֆուո օրագիրը կ'ըսէ , անգվացւոց օրագիր-
ները բողոք ընելով կը պահանջնեն որ ծովային կը-
թութեան ալ մէկ նոր բարեկարգութիւն մը ըլլայ ,
և մահուան պատճառ ըլլալու սպատիմները վերնան :
Մնանկ կառավարութեան մը մէջ օրագիրներուն այս
բողոքը ուշ կամ կմնուելի մտիկ կ'ըլլալի . և ուղիած
բարեկարգութիւնը կ'ըլլայ :

ՍՊԱՆԻԱ: Քանի որ Տօն Քառլուր Ապանիսյի
թագաւորութենէ զրկվեցաւ՝ և աեղը հիմակվան
թագուհին անցաւ, շատ երեւելի մարդիկ Տօն
Քառլուին կուսակից ըլլալով զօրքը և հասարակու-
թիւնը ոսք վերցընել և խոռոշութիւն հանել ուղե-
ցին: Վայէն անդամին առաջը առնուեցաւ. յանցա-
ւորներէն ով ձեռք անցաւ նէ կամ աքսորվեցաւ
կամ բանոր դրսվեցաւ:

Հիմու թագուհին իրեն և իր քրոջը հարսանեաց
ուրախաբար հանդէսին պատճառաւել՝ յանցաւորնեւ-
րուն ամէնուն ալ յանցանացը ներումն կուտայ-
լոյն ներմանն հետեւութիւնը պիտի ըլլայ որ՝ որ-
քան յանցաւոր զինուորներ կան, թէ Քօջնէլ, և
թէ Քօջնէլն վար պաշտօնատար կամ հասարակ զի-
նուոր, անոնք այս թագաւորական հրովարտակը
հրատարակված օրը թէ որ աքսորված կամ փախած
են նէ կրնան իրենց հայրենիքը գառնալ, և թէ որ
բանոն են նէ՝ պիտի հանվին ։ Քօջնէլ աստիճանէն
վեր պատիճան ունեցող պաշտօնատարներուն ալ այս
շնորհս պիտի ըլլայ ։ բայց կտուավարութիւն յասուեկ
ամէն մէկին անունով թուղթ պիտի շնորհէ ։ Միայն
անանեները Ապանիս պիտի չի կրնան մըսնել, որոնց
Ապանիս մտնելն կը վախցըլի թէ նոր խուսաւթի-
կ'ելլէ ։ Ապանիսականն Լընէմբօ օրագիրը կ'ըսէ որ՝
կտուավարութեան գէմ յանցանք ունեցողներուն
ամէնուն ալ ընդհանրապէս ներում պիտի ըլլայ և
Ապանիս մըսնելնուն հրատան պիտի տըրմի ։ Տօն
Քառօտէն և անոր ընտանիքներէն և Քապրէրա գօ-
րապէտէն զտու ։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ: Աիէլլիս գաւառը շատ մարդուք ելած է մօտերս: Զայն մը ելեր է որ, ով կ'ըմբիկացի Դէքսաս երկիրը բնակելու մոօք անով տեղով հնի երթալ ուղէ նէ՝ կառավարութիւնը շուտ մը անոր հրամանագիր (բասաթօռթ) տալէն զատ՝ բատակ ալ կուտայ: Ասիկայ լողները վազող վազողի, գացին ճամբու հրամանագիր աւնելու: և այնքան բաղմաւթիւն դիպլեցաւ հոն՝ որ իրար գրեթէ կը կախկատէին: Դացողները ուղած հրամանագիրներուն հետ տրուելու արծ ամժն ալ կ'ուղդէին, որ կառավարութիւնը ամենեւին անանկ բան չէր խոստացած և չէր ալ գիտեր: Խցքով բաղսաքը հարկ եղաւ խումբ մը զօրք հանել ոտքի վրայ, որ Դէքսաս երթալու համար ոսք ելողները հանդարտեցրնէ և ցրուէ: և ասոնց ալ հարկ եղաւ մէկ քանի ներուն իրենց ձեռքի ժուրին կռնակով լարնել, և անանկ ետ գարձընել: Աարդ չի կրնար երեւակայէլ. ինչ կարծիքի վրայ էին այն խեղճ գերմանացիք՝ Դէքսասի բարեթերութեանը վրայ: որ ամէնքն ալ իրենց ծնած և սնած տեղերնին, և ծանօթնին և բարեկամնին ձգելով՝ անանկ անծանօթ և հեռու երկիր մը երթալու յանձնուու կ'ըլլային: և կառավարութիւնը հոն գացողին տատակ սիրտի տայ ըսելով իրար կը խաբէին:

ԲՐՈՒՄԻԱ. Փլա Ը արեւ. քաղաքը մարապետ
ներու ընկերութիւն մը հաստատեցաւ մեղաւոր
կամի մարդկայր գարձի բերելու համար։ Այսկ ամէն,
քը մէկ տեղ կուսանաց վանքի մը մէջ կը բնակին .
առ անձին ստացուածք չը նին . և սրտի մոօք կ'աշ-
խատին իրենց նպատակին հասնելու , որ գիւրին
բան չէ . քանզի գրոդերնին անանիկ անձանց հետ պի-
տի ըլլայ , որ չէ թէ մինակ գէշութեան սորովելով
գէշութիւնը իրենց ունակութեան պէս եղեր է ,

այլ և պղտիկուց ալ պէտք եղած կրթութենէն
դուրի մնացեր են , աղէկ կրթութիւն ըստնին , ա-
զէկ կեանք վարելու ճամբան սորված չեն : Ծէտ որ
կառավարութիւնը այս ընկերութեանս հասնի նէ՝
·Քօջնիայի արքեպիսկոպոսին պաշտպանութեան
տակը կուսանաց կրօնաւորական կարգ մըն ալ ասի-
կայ կ'ըլլայ : ·Քարողիչները որքան Ճարտասան ըլլան
նէ՝ ասոնց չափ օգուտ չեն կրնար ընել . քանզի այն-
պիսի կանանց հետ ընտանութիւն չեն կրնար ընել
որ պէտք եղած խրատները և յորդորմունքները տան .
ասոնք ալ շահելու համար կնիկ մարդ.քարողիչ պէտք
է : Այս անկարգութեան մէջ ինկած կնիկներն ալ
թէ որ բարյատիան կրթութեան տակ մնած ըլլային
նէ տղայութեան ժամանակնին , թէպէտ չեմ կրնար
ըսել որ այս անկարգութեանց մէջ չէին իյնար , քան-
զի կրթութիւնը կրից վրայ այնպէս կատարեալ և
բացարձակ իշխանութիւն չի կրնար ունենալ , աս-
կայն այսքանս կը համարձակիմ լսելու որ առաքի-
նութեան ճամբան մանելնին այնքան դժուար ըլլ-
լար . կրթութեամբ ճամբուն կէսէն աւելին առած
կ'ըլլան :

— Ըստուսիայի իշխանութեան տակը եղած Ապք-
սօնիա գաւառին՝ Կառլմազուրկ քաղաքի երեւելին-
ները՝ իրենց կողմէն կառավարութեան ատեանը
խրկելու համար երեսփոխան (աէրբուդէ) ընտրել
չուզեցին. ըստը որ՝ այն ատեանին մէջ եղած խոր-
հուրդներուն և արված վճիռներուն նայելով՝ իրենց
քաղաքէն հոն մարդ խրկելը արժելու բան մը ըլլար
կրո. և այս բանիս համար եղած ծախքը պարապ տե-
ղը քաղաքին վրայ մէկ ծանրութիւն մը կ'ըլլայ կրո: Վ-
սիկայ Կառլմազուրկի բնակիչներուն կողմէն՝ Քրու-
սիայի թագավառորդին կամացը և կառավարութեանը
դէմ հակառակել մըն էր: Իսկ ասավ թագավառորդին
աչքը չի կրցան վախցընելը թագավառորդին խորհր-
դարսնի ատեանին գիր մը խրկըլլեցաւ կ'ըսեն՝ Կա-
ռլմազուրկի քաղաքական կառավարութեանը ատեա-
նին. որուն մէջ թագավառորդ կ'ըսէր որ՝ երեսփոխան
ընտրելը չէ միայն մէկ արտօնութիւն մըն է, այլ
և պարագ մըն է. որ քաղաքին որ այս արտօնութիւնն
առացած է նէ՝ չի կրնար իր կամացը հետեւելավու-
զած ատեանը երեսփոխան ընտրել, չուզած ատեանը
ընտրել: Եւ այս ըսելէս եաքը կ'ըսպառնայ այն քա-
ղաքացիներուն՝ թէ ձեր երեսփոխան ընտրելու ար-
տօնութիւնը կը վերցընեմ մինչեւ վեց տարի՝ թէ
որ այս անգամ երեսփոխան չի խրկէք նէ. և սցսան
ժամանակի մէջ ոչ ձեր քաղաքը ուրիշ մը կ'նայ ե-
րեսփոխան ընել. և ոչ քաղաքացիներէդ մէկը երես-
փոխան ըլլար:

ՏԱՆԻՄԱՐՔԱՅԻ ՊԵՌԱՋԻՆՈՒ ՕՐԱԳԻՒՐԸ կը պատմէ, որ Տանիմարքայի թագաւորը Գերմանիայի ամեն թագաւորներուն և իշխաններուն խրկուելու յայտարարութիւն մը հանեց . որուն մէջ կ'ըսէ, որ Գերմանական օրագիրները ամենն ալ ինչ որ իրեն և Շլեզվից և Հօլլուայն դքսութիւններուն մէջ անցած վէճերուն վրայօք կը գրեն նէ՝ ատելութենէ առաջ եկած և խարդախութիւնով լեցուած զըրպարտութիւններ են . և որովհետեւ ես ալ Գերմանական գաշնակցութեան անդամներէն եմ կ'ըսէ, կ'ուղեմ որ անանի օրագիրները հասարակութենուն գէմ մէկ բան մը ըլլայ, որպէս զի զապահին : Եսոք վրայ Գաղղիական օրագիր մը կ'ըսէ . մէկ մարդ մը իրեն հակառակորդին բերանը գոցելու համար բառնութիւն բանեցընել ուղէ նէ՝ ինքը վկայած կ'ըլլայ որ զօրաւոր իրաւունքը իր հակառակորդին ձեռքը անցած է . և իր ձեռքը բռնութիւննեն զատ բան չէ մնացած : Տանիմարքայի թագաւորը Շլեզվից գնաց . պէտք եղած ին պէս ընդունելութիւն չի գըտաւ . երբ որ Շլոէն գնաց՝ Շլոէնցիք ալ Շլեզվուոյմետ աւելի պատիւ մը ըրբին . և ինքն ալ հասկըցաւ որ հասարակութեան սիրուը իրսէ պաղեր է : Շլոէնին շրջակայ տեղերը երկիր և պատրակ ունեցող մեծերը ամենն ալ մէկ մէկ բան պատճառելով Շլոէնէն հեռուցան, որ թագաւորը եկած ատենը անոր ներկայանալու չի պարտաւորին : Վիայն Ուէմէն դլօֆ Շրէնց կոմսը հնոն մնացեր էր . թագաւորն ալ անիկայ իր դէմը չի հանեց, ըսելուն որ՝ կառավարութեան հին խորհրդականներէն մարդ տեսնել չեմ ուղեր և Հօլլուայնի աղնուականները առակաւին թագաւորէն մէկ ակնածութիւն մը ցըցունելով խոհեմութեամբ կը վարվին . բայց հասարակութիւնը շատ բարկացած ըլլալով՝ ամեն բանի մէջ անոնք զապեին ալ ոժուար եցած է :

ԲՕՐՁՈՒԿԱՅԱԼ: Եյս Թագաւորութեանս այլ
և այլ գաւառոներուն մէջ ասեն մը կայ որ խռովու-
թիւնը պամաս չէր. Թագուշիին կառավարութեն
գոհ չէին. և ասկէց երկու երեք ամիս առաջ Տօն
Աթիկուէլին Թագաւոր ըլլալը կ'ուղին: Վանք ա-
ռաջ շատ զօրուառ չէին. կամ գննէ՝ զօրութիւննին
չէր իմացված. քանի լ իրազնա քաղաքը տպուած

օրագիրները միշտ այս մասնաւոր ապառամբութիւնները իրեւեւ ոչինչ բան կը ցըցընեին . մէկ երկու անգամ՝ այս ինչ առաջ սապէս խռովութիւնն մը ապառատամբութիւնն մը ելաւ ըստէն ետքը՝ յաջորդ թերթերուն մէկուն ալ մէջը կը դրէին թէ այս ինչ զօրապեար վրանին գնաց , յաղթեց և ցրուեց ապառատամբները . այն ինչ և այն ինչ քաղաքները հնագանդեցան . և այլն : Նոր կ'իմասցվիլ կոր՝ որ այս օրագիրները յօրթուկալի խռովութիւնը մէկ պղտիկ բան մը ցըցընել կ'ուղեն :

· Բանի որ Պ. Քօսդա Քաղցրալը տէրութեան
գործէն ետ քաշվեցաւ և անոր տեղը Պ. Բալմէլա
անցաւ, Պ. Քապրալին կուտակիցները տեղ տեղ
թագուհիէն եւ Պ. Քապրալին ետ քաշվելէն դժգոհ
ըլլանին իմացընելով սաք կ'ելլէին։ Ո՛էկ տեղ մը
հանդարակէն նէ՝ անդիէն երկու երեք տեղ նորէն
խռովութիւն կ'ելլէր. մինչեւ որ թագուհին ալի-
մացաւ որ կառավարութեան անդամներուն մէջ
փափոխութիւն մը ըլլալը հարկ է. հոկտեմբերի ա-
ռաջին օրերը օր մը իրիկլան դէմ Պ. Բալմէլան պա-
շտոր կանչել տալով հրաման ըրաւ որ իշխանութե-
նէն հրաժարվի։ Պ. Բալմէլան պատասխանեց, ես
չեմ հրաժարվիր. բայց վեհափառ թագուհին իրեն
գերագոյն իշխանութեամբը զիս կրնայ այս պատի-
ւէս զրիկել. ես ալ այն ատենը կը հնազանդիմ։ Ծա-
գուհին յայտնեց որ իր գերագոյն իշխանութեամբը
Պ. Բալմէլան պատիւէն կը հանէ. այն ալ հնազան-
դեցաւ։ Ծագուհին կասկած ընելով, ըլլայ որ Պ.
Բալմէլա պալտաէն դուրս ելլէ և քաղցրին մէջ
խռովութիւն մը հանէ, մանաւանդ որ նոյն գիշե-
րը քաղցրական զօրաց զօրապեաները բոլորն ալ պի-
տի փոխէր, թողլ չի տուաւ որ Պ. Բալմէլա այն գի-
շերը տունը երթայ, իբրեւ բանտարկեալ պահեց
պարագին մէջ։

Նցն գիշերը Պ. Աալուանհա Վարեշալ կանչեց .
և Պ. Բալմելային պաշտօնը անոր յանձնեց . այն ալ
հսկաւեմքեր 7 ին նոր պաշտօնի անցնելու մարդոց
յուցակը ներկայացնց թագուհին և հաստատու-
թիւն առաւ . որով տէրութեան խորհրդարանին
նախագահ և մեծ սպարապետ անուանեցաւ յիշեալ
Պ. Աալուանհա . ներքին գործոց տեսուչ Պ. Օլիվե-
էռա . արտաքին գործոց տեսուչ Պ. Քառեյլա .
ծովապետ և գաղթականներու տեսուչ Պ. Վանու-
էլի Քասդրո . արդարութեան և կրօնական պաշ-
տամանց տեսուչ Պ. Ճողէ Ջառինհօ , որ Լիզա-
նայի առեւտրական առեանին նախագահ էր : Տե-
րութեան եկամուաներուն տեսուչ տակաւին մէկը
որոշակի յարմար տեսնուած ըլլալով՝ այս պաշտօ-
նիս առժամանակեայ տեսչութիւնը յանձնըլեցաւ
ներսին առջոց տեսուչ Պ. Օլիվիեռա կամսին :

Նախքան գործոց տառած է ։ Օքուլու և առ զսակու ։
Նայն օրը զօրաց մէջ ալ երեւելի վախիստութիւն-
ներ եղաւ զօրապետներու . և թագուհին յայտա-
բարութիւն մը հանեց , որ Վինչօ դաւառին վեր-
ջին անդամ ոտք ելլելուն սպատճառաւը դրսված նոր
բարեկարգութիւնները անփափիս մնան . բայց սյու-
ազատամերութենէս առաջ եկած գեշութիւններուն
առաջը առնելը՝ նոր կառավարութեան գլուխ առ-
նելու հարկաւոր մէկ գործն է :

Պաշտօնաստաբներուն մէկ օրվան մէջ ասանկ վախս
վիլլ՝ լիզապօնացւաց մեծ զարմանք պատճառեց. բայց
բնաւ մէկ խռավխռթիւն մը կամ դժգոհութեն նշան
մը չերեւցաւ : Կ'երեւի որ թագուհին ասկէց եւու-
քը ըլլալու սրաշտօնաստաբաց ընտրութեան ատենքը
խռավխռթիւն ելլելէն վախնալով Պ. Ապահնհա-
կոմուը կառավարութեան խորհրդարանին նախագուհ
ըրաւ . քանզի զօրքը այս սպարապետը շատ կը սի-
րեն . և ասոր շատ վասահ են : Ծագուհին այս փո-
փոխութիւնն ըրած դիշերը՝ նորէն զօրապետութե-

դրամութեամբ լիքատ գրչը ըլ առա, ո վզկապեաւուն պաշտօն տուաւ այն ամէն մարդոցը որ Պ. Ռամէլային օրտվալ իրենց պաշտօնէն զրկված էին . և | իդզօն քաջաքին պահապան զօրաց զօրապետ անսւաննեցաւ Պ. Ռառլոս Ոօպքարէնհաս : Օ զրբը ամէն տեղ այս նոր կարգադրութիւն ընդունեցին . միսյն մէկ խումբ մը զօրաց առաջ թագաւորական հրամանը կարգաց ված ատենը՝ որ զօրբը զէնքելինին վրանին առնեն , մէկ զինուորական ստորին պաշտօնատար մը ատըր ձանակը քաշեց իր մեծը զարկաւ մեռցուց . այն օրը ասկէց զատ շփոթ մը չեղաւ . Պ. Դէռուէյուա դուքսն ալ Ռօթուկալի հիւսիսային կաղման գաւառներուն ընդհաննուր զօրապետ եղաւ : Շայց այս փափութիւններա մէկ մեծկակ խուայութեան մը մէկիցն եղան :

Հակոբեմբեր 8 ին , Աստա Պանտէյրա վիքօնդը ,
Աւզար տէ Վազքօնսկէլլօս , և Ճողէ Խոտէպան՝ Ե-
րեքը մէկչէն ։ Իւզմնէն փախան և Անդարէմ քա-
ղաքը գացին , որ Թագուհիին կամացը և որոշողու-
թեանը գէմ դնելու չափ զօրութիւն ունենալու
պատրաստութիւններ տեսնեն : Քօսդա Քաղրային
եղթօրը Թօմար կոմիին ալ որ Քատիս քաղաքը կը
նըստէր , անոր բարեկամները շոգենաւ մը խըրկել
խոստացան , որ անով ։ Իւզմն դառնայ ։ Թագուհին

վՃիռ հանեց որ ազգային պահապան զօրքը ցրուին .
և առայժմ՝ թագաւորական նոր սահմանադրութե-
երաշխատորութիւնը կախ թողուց . Անդարէմ ալ
չորս հարիւր զինուոր խրիեց որ ապստամբները զա-
պեն : Ֆագաւորական վՃիռն է այս , որ հոկտեմբեր
8ին հրատարակուեցաւ :

“ 1. Առանձին մարդոց աղաստութեան ապահովութիւնը առ այժմ անդործ պիտի մնայ, այս օրվենէ հաշուելավ մինչեւ երեսուն օր : Եւ ասով ամէն մարդ ով որ ըլլայ նէ՝ կրնայ բռնուիլ և բանտը գրվիլ առանց դատախաղ մը ունենալու և անոր վրայօք դատ և քննութիւն ըլլալու :

" 2 . Այսպահն միջոցի մշջ բնաւ մէկ լրագիր մը կամ օրագիր մը սկիտի չի հրատարակուի . թէ օրը՝ թէ շաբաթը և թէ ամիսը անդամ մը տալուածներ էն . թէ տակադրութեամբ ըլլաց և թէ վիճակութեամբ (լիթօկրաֆիալ) . միայն գիտութեանց և դպրութեանց վերաբերեալ լրագիրերը՝ և պիտիօսի հայեանց (օրագիր կառավարութեան) լսված օրագիր ան ականի հասանական են ։

Ծէրտութեան ՚ի՞օ-՛քն լսուած ժողովքին իրկը-
մելու երեսփանանները ընտրելու համար ալ առաջ-
կուց հոկտեմբեր 11 երրորդ օրը պաշտամ էր. թա-
գուհին նոր հրամանագիր մըն ալ հանեց երեսփա-
նաններուն ընտրութեան համար տուած հրամանա-
գիրը ընելով. սրով այս ընտրութեանս ըլլալու օրը
անորոշ մնաց: | Իզպօնացի քաղաքացւոց ապահով-
ութեանը համար ալ երեք խումբ զօրք դրին. մէկ
խումբը՝ տէրութեան կողմէն ամսական առնողգոր-
ծակալներուն մէջէն ընտրուած են 18 ասարլինէ մին-
չեւ 40 տարուան երիտասարդներ. մէկալներն ալ ա-
նանկ քաղաքացիներէն ընտրուած են՝ որոնց վրայ կը-
նաց կառավարութիւնը վասահիլ. ասոնց ալ տարի-
քը առաջններուն պէս 18 էն մինչեւ 40 ըլլալով:
Անդարէմցիք կառավարութեան կողմէն իրկուած
զօրքը սիրով ընդունեցին:

Պ. Յապրալին Բօրթուկալի Երկիրը գառնալը՝
նոր կառավագութեանը մէկ ուժ մըն էր. ուստի ա-
մէն տեղ հասարակութիւնը միտքը դրած և սրա-
բաստութիւն ալ տեսած էր որ ասոր բօրթուկալի
Երկիրը մտնելսւն գէմ զնեն զէնքով։ Յէլլօս և
Քամբօմացօք քաղաքին բնակիչները յայտնի հրատա-
րակեցին որ նոր կառավարութիւնը չեն ընդունիր.
զօրքն ու հասարակութիւնը իրարու հետ կռուե-
ցան. և արիւնհեղութիւն ալ եղաւ։

(Օբօռդօ քաղաքին բնակիչներն ալ ապստամբեցան, որ բօրդուկալի հիւսիսային կողման երեւելի քաղաքն է. Դէռումէյուա գուքաը բըռնեցին որ այն գաւառներուն սպարապետն էր, և բերդին մէջը բանաը գրին : Հրատարակեցին որ թագուհին չեն ընդդունիր, և Տօն Ի՞էտրօ հինգերորդը բօրժմուկալի թագաւոր կը ճանչնան : (Օբօռդօ ի բնակիչներուն գլուխն է Տաս Միդաս կոմսը : Քօվմարա քաղաքն ալ լուլէ անունն Վարդիկին իշխանութեանը տակ սարս խումբ զորք ժողովամելում Վիշտո սաւարին որ

զըսր խումաք զգրք ժողվարկելով վ վէյրօ գաւառին զօ-
րացը հետ մէկ եղան մայրաքաղաքին վրոյ երթարու-
համար : Ծէ՛ կառավարութեան և Ծէ՛ մասնաւոր
մարդոց շրջենաւերին ալ (Օբօրդօի քաղաքական կա-
ռավարութեան ատեանին ձեռքին անցան : (Օբօր-
դօցիք այս պատրաստութիւններս ձեռք առնելէն
եաքը թագուհին մէկ աղեքսագիր մը գրեցին խո-
նարհ խօսքերով աղտչելով որ, Ծէ որ քաղաքական
պատերազմին առաջը առնել կ'ուղղէ նէ՛ Ալլանհա
Առաջար իշխանութենէ հանէ : Եյս մաքիս վրայ
Տաս Մնդաս կոմն ալ առանձին դիր մը գրեց Ծա-
գուհին : Կառավարութիւնը բռնած ճամբան կը
շարունակէր . և Լիդպօնա քաղաքը պաշտպանելու-
պատրաստութիւններ կ'ընէր :

Պատրիարքութեան գլուխը :

ΕΘΝΙΚΗ ΕΓΓΡΑΦΗ

Վանիսայէն կը ծանուցանեն մեզ, թէ յիշեալ
քաղաքին հայագգի ժողովոց երևելիները հայրե-
նասիրական բարենախանձ ոգիէ շարժեալ միաբա-
նութիւն մը հաստատեր են մէջերնին Աղդասէր ընդէ-
րութիւն անուամբ . որուն նպատակը պիտի ըլլաց նոյն
քաղաքին դպրասանց բարեկարգութեանը հոգ տա-
նիւ, անանկ և կարօտ ազգայնոց խնամել, աղքատ
հիւանդոց գարման տանել և այլ այս օրինակ մար-

կը ասիրական և պատմական գործոց ձեռք զարնել
գասիրական և ազգասիրական գործոց ձեռք զարնել
Աստուծոյ ողջորմութեամբը : Այս ընկերութեանը
անդամ գրուտղը տարին 25 դուռստչ պիտի վճարէ՝
անդորրագիր մը ստանալով արկղապետներէն :

Անոնք որ Վանիսայսւ հայոց վիճակը կը ձանաշէն
կրնան երեւակայելթէ այսպիսի կարգադրութիւն
մը ինչպէս մեծ և ազգութաւութ փոփօխութեան մը ա-
ռիթ պիտի ըլլաց , քանզի մանիսացի հայերը քանի մը
ժամանակի ի վեր խիստ խեղճութեան մէջ մնայու

անոնցմէ շատերը բոլորսպին գինովլութեան տուեր
էին զիրենք. բայց մէծ միմիթարութեամբ կը ծանու-
ցանեմք թէ 5—6 ամիս կայ, որ մէկ բարեպատեհ
պատճառաւ մը ամէնքը մէկէն խօսք ընելով և ազ-
գովին միաբանելով որոշեցին, որ ամեննեւին գինե-
տունը չըրթան, և իւրաքանչիւրոք իր տունը միայն
գինի խմէ : Այս բարենպատակ կարգադրութիւնը,
ինչպէս որ կը լլսեմք, անթերի ՚ի գործ կը դրուի
մինչեւ ցայսօր, և կը բարեմաղթեմք հոգեւով չափ,
որ շարունակուի միշտ և հանապաշյօգուտու և ՚ի
պատիւ յիշեալ մեր ազգակից ժողովրդոց :

Պարտ անձին կը համարիմք չնորհակալ ըլլալ մտեր
մոբար այն յարգելիներէն, որոնք պատճառ և յոր-
դորիչ եղած են այս ազգասիրական կարգադրու-
թեանցը, նմանապէս յիշեալ ընկերութեան հաստա-
տութեանը. որուն կառավարիչ անդամները վեց հո-
գի են եղեր: Ի՞այց այսուհետեւ ուրիշ մանրամասն
ան զեկութիւններ եւս ստանալով այս նորահաստատ
միաբանութեանը վրայ, կը խոստանամք հաղորդել
զայնոսիկ մեր բարեմիտ ընթերցողացը յուրախու-
թիւն սրտի ազգասիրաց:

ԵՐԵՎԱՆ ԵՐԱԾՄԱԳԻՆ :

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հանդիսի եկառութեան ի սուրբ Աջմանքին Սրբն
Աստվածաշնորհը Ո Եհանյալը-թեան պատաշագոյն Եպիսկո-
պոսապետի, Կալեռ-ղեկաս ամենայն Հայոց, և ծայրագոյն
Պատրիարքի համագույնական նույամ-ծար Աթոռոյ Արքաթաթեան
ժամանեան սուրբ Աջմանքն ի 12 մայսի 1846 տի

(Օր նշանաւոր ՚ի գլուխ ամսոց կարգեցաւ ընդհանուր Հայաստաննեայց՝ երեքտասան թիւ աւուր մայիսի 1846 ամի զի յայն օր ողբածեցաւ Տէր Ալովիկ և բարձրացայց վխնարհեալ եղիւր Հայաստաննեայց

էկեղեցւոյ ընդհանրական կաթոլիկէ Եղմիածնի ,
իբր վի Արքին աստուծաբեալ Վեհափայլութիւն
սրբավնագոյն Հայրապետն ՆԵՐՈՒՇՈ ողջիկ կե-
նօք և ցանկալի առողջութեամբ ըստ Տեառն յա-
ջողելց մուտ գործեալ մեծաշուք փառօք ՚ի փրկեալն
յիշեւան յութներորդումն առուր մայիսի , զար-
թցց զւարթացոյց բովանդակ զթաղձեալ սիրտ
բաղմաթիւ բնակչացն Հայաստանի յԱրարատեան
գաշտին , և շարժեաց զամենայն զարս և զիանայս ,
ընդօրս և զմեծամեծն յոյժ այլապեացն Երեւանաց
՚ի Հնորհաւորութիւն փառաշուք գալստեան նորին
՚ի կատարումն նոցին ակնկալութեանց ՚ի գարաւոր
ժամանակաց : Ար տօն այսօր տօնեցին բնակիչք Հա-
յաստանի , յորժամ Արքին Վեհափայլութիւն յետ
մնալց զօրս աւուրս յիշեւան , և հանգուցանե-
լց անդէն գեռանդն սրափ բարեմիտ հասարակուեն ,
ժամանակ նշանակեաց ելից անտի ՚ի ճանապարհու-
թիւն յիւրն գերագահ սրբարան , ՚ի խանդակալի
հարսնարան իւր , փեսայն սրբամեալ , ՚ի սուրբ
Եղմիածն Եղմիածն :

Ե ծագել աւուրն լուսոյ երկուշաբթի , որ օր երեքտասամներորդ էր ամսայն , յերրող ժամու առաւ շոտուցն անդէն խռնեցաւ յլիրեւան միաբան բաղ մութի Հայոց և այլազգեաց առ դրան առաջնորդական տանն , յորում օժեւաննեալն էր վաղակարօտ Այցելուն բանաւոր հօտին Հայաստանի , և ամենեքին շրջապատ հանդէս բակ առեալ հետիոտք և ձիլնթացիկը խումբ մեծ ՚ի տեղըոջն գործէին , ուրանօր կառք Նորին Վ է հափայլութեան հանդերձէր ՚ի ճանապարհ . իսկ որ մի զմիով աճապարէին ՚ի համբոյր սրբազն ձեռին ՚ի հրապարակի անդ առաջնորդարանին չէր նոցա թիւ հսմարոյ ըստ խառնամբովս բաղմնւթեանցն եկելոց անդր ՚ի գիւղց գիւղց զից , զի այս փրկեալ ժողովուրդ տեսանէր զփրկիչիւր ՚ի սիրո Հայրենեաց իւրոց ՚ի պատկառելի յալիս ծերութեանն :

¶ Հնչել զանգակաց առաջնորդական եկեղեցւոյն ի նշան ելից ասուուածապատիւ Արքազանին, հընչեցան յամենուուտ բարբառ ուրախաձայն «Օրէնքու է Ապուած», և ճմլեալ սիրտ հասարակութեանն յեռանդ փափագանաց առ Աորին Վեհափայլութիւն, կուսէ ՚ի կոյս շարժէր զբազմութիւնն ՚ի հրաժարական համբոյր Ըզյն օծութեան: Աչք ամենեցուն յարտասուս խնդութեան զՃանապարհն ողջյն թանային, այն ինչ սրբազն գերբնատիր Հայրապետն ելանէր արտաքս խոնարհութեամբ բոլորա խումբ հոգեւորական դասուք, որ յառաջոյ յաջմեն յահեկէ նորին ընթանային. իսկ ընդ մուտ նորա ՚ի կառս վերասին հնչեցաւ օրհնութեան ձայնն առաջին: Յերկուց կուսէ կառացն հետիւոս յառաջէին շաթիքք, յառաջոյ նոցին ծածանէր իբրեւ դըրօշ արծուենիչ խաչ և գաւազն հայրապետական յերկուց վարդապետաց ՚ի ձեռու, և յառաջոյ նոցին երթային ասպասուանեակիք երկու ոսկեհուռն անկուածովք: Քաղաքական կառավարիչն իշրեւանաց ընդ բուժանդակ աւագանոյն հեծեալք ալր իւրա-

քանչեւը՝ ՚ի ձի հետեւէին կառաց . թիւ հեծել
լրցն հեռաւորաց և մերձաւորաց տակաւին անհա-
մար թուէր մեղ, և մեք ոչ այլ ինչ եւս տեսանէաք,
բայց միայն զբաղմութիւնն իբրեւ հեծելազօրու
յամենուստ խմբեալ. և իբրեւ հասաք յեզերս այ-
գեստանեաց քաղաքին ընդ զառ ՚ի վայր Ճանապար-
հին, յերկուց կողմանց դաս առեալ անշարժ կային
ընդառաջնեալք յԱշտարակ գեղջէ հեծեալք բաղ-
մութիւն, որոց փակեալ զառաջոց կառացն, տասց
ոմն ՚ի նոցունց բան առ ընորհաբեր գալուստն, և
յաւարտման յօրհնել գնուսա սրբազնագյն ։ այրա-
պետին, խոննեցան հեծելաւորքն ՚ի հեծեալսն ա-
ռաջին, և ՚ի գլուխ այդեստանեաց Փարաքար գեղջէ
շուրջ իսկ փակեալ էին զճանապարհաւ ողջյն ա-
ռանձին հեծելախումբ առաջնութեամբ կառավար-
չի իւրեանց, և ՚ի մերձենեալ յերկրապատութիւն, լին զօ-
դըն ուրախութեան ձայնիւ ընկալեալ զօրհնութիւ-
հայրապետական :

Այս օրինակ շքեղազարդութեամբ ընդառաջեցն քերեալ ընդ ճանապարհն ցհանդիպակայութիւն վրապարին սուրբ Դիմիտրի՝ անդէն ՚ի խըռան բաղմութեան հեծելոցն, ընդ առաջ եղեն՝ ու ըին սրբազնագոյն Վեհափայլութեան աեղապահ կառավարութեան վանաց Վթոռոցն ասպետ Պուկաս Վքրեպիսկոպոս՝ անդամ սիւնհողի Վշմիածնի ընդ իւր եղելովք և բոլոր հեծելովք բնակչացը Վաղարշապատ և միւս աթոռապետական գիւղօրէից։ յորոց, բաց ՚ի հեծելոցն բազմաց, առաջնութեամբ կառվարչի աժոռապետական կալուածոց բարեծնունդ Ատեփանոսի Վելքսէլումեանց զմիւննացւց պատանեակք առայդ խումբ կաղմեալ յերկուս գասակարգս աստի և անտի կառացն հրացանաբարձ իմն զարդու իբրեւ զինուորականք ընդ առաջ ելլն, և ոմանք այնպէս հետիւստ կալան զճանապարհ յառաջոց կառացն ՚ի կեդրոնամիջի հեծելու կի բազմութեան։ Ի զիս առնուլ կառաց, մասուցանէր աւագանին զաղ և զհաց Վորին Վեհափայլութեան յընդունելութիւնն արժանահայց օրհնաբանութեան, ՚ի շինութիւն հայրենի աշխարհին, և ՚ի բեղմնաւորութիւն անդոց, անդաստանաց ՚ի վաստակս ձեռաց իւրեանց։ Յուղի անկանել կառացն վերստին աղաղակեաց բաղմութիւնն ՚ի ձայն բարեթանութեան ընդ շախապատ գաստուցն երիտասարդաց և հեծեալքն և հետիւստք մի զմիսվ ելանեն զճանապարհայն։

Ֆ կատարս անդ բլոցն երկայնեալ ընդ մէջ Արա-
քատեան դաշտի և Արապարին նշմարեցաք ՚ի բա-
ցուստ անտի զհրեցուակատիպ կուսանացն սրբոց ըդ-
Հռիփիմեանց և զնորին ընկերուց վանս փողվարեալ
քառաթե խաչիւ ՚ի լոյս արեու ։ որբ անդրանիկ վը-
կայք են քրիստոնէական հաւատոց Հայաստանեաց
կաթուղիկէ ընդհանրական եկեղեցւոյ ։ և վկացա-
րան հարսնացելցն Քրիստոսի Երկնաւոր փետային ։
որովք սրբեցաւ Հայաստան աշխարհ ՚ի կուսարշա-
մուլութեանց հեթանոսական դիցապաշտաման ։ Ի
միջն նոցին՝ իբրև ՚ի կեդրմնակեէտ դաշտավայրին ծա-
ծանէին յաչս մեր խաչածայր գմբէթք տաճարի սրբ-
ոց եկեղեցւոց Հայոց մայր Աթուոց կաթուղիկէ
Հմիածնի ։ Աստուստ իբրև յարձագանս հնչէին
յականջա մեր ընդ ձայն աղաղակի բազմութեանն ։
և ձայն զանդակաց Աստուածաշէն վանօրէից սրբոց ։
Արագ յառաջանայր փառացի կառքն ընդ զառ ՚ի
վայր Ճանապարհն ։ որ հանէր գէպուղիղ ՚ի Հռիփ-
սիմեանց վանս ։ և յայսմ վայրի սրբաշնաբայն Հայ-
րապէտն թողեալ զհասարակաց արքունական պալո-
տայ ։ փութացաւ ՚ի համբեցը կարօտութեան ու խ-
տին սրբութեան ուր եկեալ հասին համօրէն ու-
ղեկից բազմութիւն ։ Ու դրան վանաց Հռիփիմ-
եանց խմբեցան ՚ի մի վայր բովանդակ ժողովսւրդն ։
ուրանօր զկայ էառ կառք Արքին Վեհափայլութե ։
և որ զնովաւ էին հայաղդի ծաղկահասակ պատանիք
կացին անշարժ յիւրաքանչիւրում դասակարգի ։ Արդ ։
ովհ համատարած ցնծութեան ։ ընդ իջաննել ՚ի կա-
ռաց Արքին Վեհափայլութեան ՚ի փողիիւն ալեւա-
ցըն ծերութեան ։ պատկառէր ամենայն հասակ
մարդկութե ։ որոց անդ էր գումարտակ ժողովեալ ։
Փութացաւ Աստուածապատիւ սրբաղանն և եմնուու
՚ի համբեցը Երկրապատութեան գերեզմանի կուսանն
սրբոց հեղուկ զարտասուս ջերմուաննեցութեան սրբով
լոյց զկարուութիւն ութեւատանամեայ տարանջա-
տութեան իւրու ։

ବ୍ୟର୍ବେତ କୁମରପାଦାନାଫିଯ୍ ଓ ଅଗ୍ରାହିତେଇନ୍ ଯି ଫଳନାଶ
ଅନ୍ତିମ , ଆଶେଷାନ ପାନକାଳିର ଶବ୍ଦାଳ୍ପ ବ୍ୟକ୍ତିଗତେଥୀ
ପ୍ରକାଶିତ ପରିଚ୍ଛାରାଧାରାକିଲୁଠିବୁ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭାବ
ନାକିଲୁଠିବାରେ : ପରିଚ୍ଛାରାଧାରାକିଲୁଠିବୁ ଅନ୍ତର୍ଭାବ
ମହିମାନ୍ ଯି ଫଳନାଶ ଅନ୍ତିମ ଦ୍ୱାରାପାଇଲା ଏବଂ ଅଗ୍ରାହିତେଇନ୍
ଜୀବିକାଜୀବିତିରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ

՚ի վերայ Ճանապարհին՝ կից Ա աղարշապատայ, ՚ի
մարդախուռոն յայնմիկ բազմութեան անցրդացն
յաջմէ և յահեկի Ճանապարհին դաս առ դաս կա-
ցեալ էին մանկունք երգեցիկք երգ ՚ի բերան։ Այս
սքանչելի իմն թուէր ամենեցուն, յորոց աշաց ար-
տասուք խնդութեան հեղութին առ նոցին հոգեւոր
րական երգոցն յնծութեան. որք միահամուռ յեր-
կուց կարգաց անոտի հեղիկ իմն նուադէին յանդի-
ման տօթակէց արեւուռն։ Ռոլը հասարակութիւն-
յի շեալ գեղջն խիստ առ խիստ փակեալ էին զողջան-
գուանիս, որ ՚ի վերայ Ճանապարհին։

Այլաստանօր . ովկիւմափառ հանդիսիս , անզու-
գական արդարեւ տնցիւլցն առաջնոց առ հայրապե-
տութեամբ նախորդ գահակալաց Աթուոյ ուսա-
ւորչին . զի այնպիսի շքեղապանձ զօր ազգափրի
մեծամեծ եւս մասսացին զյարդ մեծարանաց և զակ-
նածութիւն հոգւոյ խորին վերապատուութեամբ
բազմաթիւ ուխտ միաբանական Աթուոյն սրբոյ ՚ի
նշան խանդակաթիւ կարուութեան ըստ հոգոյ առն
իւրաքանչիւրում առ ՚Նորին Ո եհափայլ սրբաղնու-
թիւն . զզր արծարծ ՚ի սրբի ունէին ՚ի ժամանակէ
անտի ընտրութեանն . վասն զի այն ինչ է հաս կառքն
նովին բազմութեամբ հանդիսականաց ՚ի հրապա-
րակին առաջի մեծի գրան նախապարսպի վանացն ՚ի
հիւսիսյ , միաբան ուխտ եկեղեցւոյն համակ զար-
դարեալ ՚ի զգեստոս եկեղեցականս շքեղապանձ ան-
կուածոց , զերկին նոր յերկրի անդ հրաշալի իմն կեր-
պագրէին : Ո չորս դասս բաժանեալ էր բոլոր միա-
բանութիւնն , առաջին երկուքն շուրջառազգեստ
վարդապետք և քահանայք էին , որը իբրեւ ծերոցն
Եթրայեցւոց բարձեալ ունէին ՚ի ձեռւին զորմաւե-
նիս և զաստ ձիթենեաց . իսկ ՚ի գլուխ միւս եր-
կուց դասուց զգեստոս որեալք էին երկու եղիսկո-
պատենք և երկու քահանայք , ունելով ՚ի ձեռւին
զորմաւիեր փրկչական և սալաւարտ ՚ի գլուխս և յա-
ւաջա նոցին սփռոց սոկեթել , և յետուստ նոցին
խաչ և խաչվառ և տապանակ և այլն . բոտ զայտ
առանեաց եկեղեցւոց վարդուց սրբութեան :

Ինդ իջաննել սրբազնագոյն Հայրապետին՝ ՚ի կառացն, խոնարհեցաւ առաջի ու խամբին սրբութեան և համբուրեալ զիսաչ և զաւետարան զգեցաւ շշուրջաւ և ընկալաւ. ՚ի ձեռին զհայրապետական գաւաղան: Իբրեւ սկսան երգել բարձրաձայն « Ծառաւոր. գոլով և այլն » , հնչեցան իսկոյն ամենայն զանգակիք կաթուղիկէ եկեղեցւոյ, և կարգ սրբութեան անօրինակ շքեղութեամբ ածին մուծին յեկեղեցին զարբաղնագոյն փեսայն խանդակալթ հարսին երգովք և խնկովք: Ի գրանց նախապարսպին ցգաւիթ տաճարին՝ ճանապարհն ողջան կանաչացեալ էր նորաբոլը ոչ տերեւոք ՚ի մուտս ոտից ակնկալեալ հովուապետին: Յատեան անդ առ դրան տաճարին խառուցեալ էր Հովանին, ընդ որով զետեղեալ և խառաւոր հայրապետական ամուռ ՚ի հանգստութիւն Նորին սրբազնագոյն Վեհափայլութեան, զուով շուրջ բակ առեալ էր միտքանական խումբ երբեւս ՚ի բերան: բայց խանդակալթ փափագ սրափ Նորին Կյատուածապատիւ սրբազնութեան ՚ի համեցոյր սրբութե տաճարին, ոչ եթող զնա յոտին կալյառենի ՚ի գահոյս անդը, այլ նովին հոգեւորական ու խամիւ դիմեացյեկեղեցին, և մինչ երկիրեպագ և տամբուրեաց զսեամս տաճարին Կյատութոյ հրաշաերտ Որ լուսց՝ առ հեծութեան սրափն ժումել է կարսաց առանց արտասուաց: որով և ամենեցուն դրաից փղծուկ հարկանէր սիրոյ: Ու խոն բովանդակ այսպատճանով իջնան տեղւոյն Կյատութոյ լուցին յայնժամ երգք, և սկսաւ սաղմոնն « Այէլուիս Վշէլուիսա » , և սրբազնագոյն Հայրապետն ասաց « Վշէլուղ տէր համբարձի զաչ իմ և այլն » . և յետ մաղթանացն ըստ կարգադրութեան սիւնհոդի Կամբածի, ոմն ՚ի միաբանից ընթերցաւ զճառ մի յանդիւնն՝ Նորին Վեհափայլութեան ՚ի շնորհաւորութիւն այստեան նորա:

Ապայ յեւ ընթերցման ձառին՝ նովին անթերի լը-
տութեամբ հանդիսի հոգեւորական մեծվայէլու-
թեան, հրաւիրեցին զՆորին սրբազնագոյն Ա հա-
խայլութիւն ՚ի հայրապետական սպաս՝ զարդարեալ
յատ աջադցն ըստ արժանաւորութեան աւուրին հան-
դիսի : Հայնմ աւուր, այսինքն երեքտասամներարդ-
ևայիսի, բաղմաթիւ անձինք և Հայ և Ուուս աստիւ-
հանաւորք ձաշեցին ՚ի հայրապետական պալատն,
և ուրախ եղեն ՚ի հոգի բոլոր հանդիսականք ՚ի փա-
ըս Աստուծոյ և ՚ի սպատիւ հայկազնեան տոհմիս :

ԵՐԱԾՈՒ ԵՐԱՐապետան :

ԶԵՆԵԶՈՒՆ ԼԱԽՏԵՐ
Բնական պատմութիւն : Ձկնորսները սեպտեմբեր
ամսոյն մէջ Ֆռանսայի Սաօն գետէն ձուկ սրսա-
ցած ատեննին՝ հինգ մէդրօ խորութեամբ ծակի մը
մէջ փիղի երկու հատ առղա գտան : Այս առղաւ-
սերս՝ որ ինչպէս որ կ'երեւի, քանի մը հազար տարի

Ե՞ի վեր հսն մնացած պիտի ըլլան, ամենեւին մէկ
աւրութիլ մը չունէին : Դարձրութիւննին կամ երկայ-
նութիւննին 28 չէնթիմէթրօ է . լայնութիւնը 12
չէնթիմէթրօ, և տակի թանձրութիւնը 28 չէնթի-
մէթրօ : (75 չէնթիմէթրօն մէկ ձարտարապետական
կանգուն կուգայ) : Օանդրութիւնն է 7 ½ քիլոկ-
րամ (6 հօֆա) :

— Բնական պատճեններն : Այսպոեմք երի վերջին օրեւ
ըը Փռանսացի Աէն Վ ալքի ծովին գերբը ծովը մէկ ան-
ձունի մէծ ձուկ մը բերաւ ձգեց . որուն ի՞նչ ձուկ
ըլլալը չէ թէ միայն այն ծովը պըսարտողները , այլ
և ձկնարտութեան համար հեռու երկիրներ գացու-
ները անդամ չի կրցան գիտնալ : Ատորագրութիւնը
այս է : Արմենացն երկայնութիւնն է Չ մէթրօ , պո-
չը՝ որուն ծայրը սուր է և ձեւը մանկալի նման ,
Չ մէթրօ 66 չէնիմիմէթրօ երկայնութիւն ունի . գոյ-
նը մսիրագայն է . Տալու խաչը ըստած քարին գցնը
կը նմանի : Գլխուն երկու կողմը անկածները խոշոր
են . արծիւի ծալլած թեւ կը նմանին : Պոչին բու-
սած տեղերն ալ երկու պղտիկ թեւ ունի , ինչպէս
որ ամէն ձուկ կ'ունենան : Գլխուիը մեր ծովը գըտ-
նուած ձուկերուն մէկուն ալ գլխուն ցինմանիր . աչ-
քերը կապուտ և կանանչ շատ գեղեցիկ են . առջա-
ները սուր են , և բերանը գոյցած ատենը կը կըզպը-
վին իրարու մէջ անցնելով :

— Հաւատարմութեան : Երպետմբեր 12, Փարիզքառ
զոքին մէջ մէկ սաստիկ հալ մը ելաւ . օդը աղեկ՝
և պըտըսողներ շատ . մէկ մըն ալ պըտըսողներուն
վրայ անձրեւի արք թուղթեր թափիլ սկըսան .
թուղթերը սրին գլխարկին (շաբախին) վրայ կը
նստէին , սրին ալ առաջը գետինը կ'ինացին : Ամէն
քըն ալ այս թուղթերը ժողվեցին տեսան որ դրա
մաշտուղթ (քամափօ) է . ամէն մէկը 1,000 ֆուանք
նոց (4,250 զուռուշ) կամ 500 ֆուանքնոց (2,125
զուռուշ) : Երբ որ այս թուղթերուն տէրը հա-
սաւ փընըլուելու ամէնքն ալ գտածնին տիրուց ար-
ւին : Թուղթերը ամէնքն 125,000 ֆուանքի (531,150
զուռուշ) թուղթ է եղեր : Այսնցմէ 123,500 ֆու-
անքնոց (524,875 զուռուշ) թուղթ գտնուեր է .
միացեր է 1,500 ֆուանքնոց (6,275 զուռուշ) թուղթ :
Այսնք ալ հալ աներուն ծածքին վրայ նետած են
կարծուելով՝ աներուն վրայ մարդ հանեցին . երկու
թուղթ ալ անեկց գըտնուեցաւ . մէկը 1,000 և մէ-
կալը 500 ֆուանքնոց : Շատ զարմանալի է այս աս-
տիճան հաւատարմութիւն մը անանկ մէկ քաղաքի
մը մէջ՝ որ գրեթէ ամէն օր մէկ մէկ երկերկուք ե-
րեւելի գողութիւններ ըլլալը կը պատմեն Փարիզու
օրսագիրները :

— Երութեապական : Առաջին վեցանսաա մէկ նոր գիւտ
մը գտնեուեցաւ , որ գետնի տակ կամ թաց տեղ չե-
նուած չէնքերսւ շատ հարկաւոր է : Եւ այս նոր
գիւտա այն է՝ որ նոր շինուած չէնքերը մէկ երկու օր-
վան մէջ կատարեալ կը չորսնան . ամենեւին խսնաւուի
չի մնար : Այս հնարքս գանողը առաջին փարձը ըրաւ-
Ա ի լուր ֆոռան ըստուած . տանիլ նկուզներուն (մահ-
սէններուն) մէջ . որ գետնին երեսէն 30 սոնաչափ
խորունկ՝ և ջրովլցուած էին : Պուրը քանի մը շա-
բաթ մէջը կեցընելէն եաքը պարպեց վարպետը . և
այս նորագիւտ վարպետութիւննալս երեք օրուան
մէջ նկուզները կատարեալ չորցուց :

և իրենք ալ բերանենուն ելած մուխտը պայէս թէ
մշտնջենաւոր ամսով մը պատած են, սիլից իբրեւ
ժամանակի չափ ալ կը գործածեն : Ոչկ սիլարի մու-
խը քաշելու չափ ժամանակը իբրեւ միութիւն կը
բրոնեն . մէկ տեղի մը հեռաւորութիւն որքան ըլ-
լալը հասկրնալու զես նէ ասով կ'իմացընեն . քալե-
լով երթաս նէ այսքան սիլար կը քըշէ , ձիով երթաս
նէ այսքան , բօնայով երթաս նէ այսքան : Թէտրօյի մը
վերակացու՝ նէտրօյի մէջ խաղացվելու բանաստեղ-
ծութիւն շինող հեղինակներուն մէկուն ըստաւ . այդ
շնածըդ մէկ ու կէս սիլարն աւելի երկար կը քըշէ :
Ո'արդ մը մէկ ուրիշ մը կ'ըսպասէր՝ որ խօսք տուած
եր գալու . բայց խօսք տուած ժամանակէն քիչ մը
ուշացաւ : Սպասողը ըստաւ . ի՞նչ ուշ մնացիր երկու
սիլար է որ քեզի կ'ըսպասեմ : Այսեն մը ասանկ զրուց-
վածքներ չկային : Կայէ որ կենդանի լեզուները ինչ
ճամբուլ օրէ օր կը հարստանան , :

ԳՐԱԳՈՅՆ ԼԱԲԵՐ

Հնական պատմութիւն : Զկնորսները սեպտեմբեր
ամսոյն մէջ Ֆուանսայի Այօն գետէն ձուկ սրսա-
ցած ատենանին՝ հինգ մէդրօ խորութեամբ ծակի մը
մէջ փիղի երկու հատ առղա գտան : Այս առղա-
ներս որ ինչպէս որ կ'երեւի, քանի մը հազար տարի:

Յան. Պետրոսյան. Համբարձում:

ԱՐԵՎԻ ԱԿԱԴԵՄԻ

ԵՊՐԵՒՆԵՐ ԽԱՆ.